

HE 54/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Vastaanottaja: Hallintovaliokunta

Asia: HE 54/2026 vp

Aika: Hallintovaliokunnan kokous maanantaina 11.5.2026 klo 9.00

[Vammaisfoorumi](#) on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisfoorumi kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto.

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että kansalaisuutta hakevilla henkilöillä on perustiedot suomalaisesta yhteiskunnasta, oikeuksista ja velvollisuuksista. Yhteiskuntatietoedellytys voi parhaimmillaan tukea kotoutumista, osallisuutta ja yhteiskuntaan kiinnittymistä.

Vammaisfoorumi korostaa kuitenkin, että kansalaisuuskoe ja siihen liittyvät menettelyt eivät saa muodostaa estettä vammaisten henkilöiden kansalaisuuden saamiselle. Kansalaisuusjärjestelmän tulee toteuttaa yhdenvertaisuutta käytännössä, ei vain muodollisesti.

Suomi on sitoutunut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (CRPD), jonka artikla 9 velvoittaa turvaamaan esteettömän ja saavutettavan pääsyn tietojen ja viestintäteknologiaan sekä palveluihin. Lisäksi artiklat 5, 18, 21 ja 29 velvoittavat takaamaan yhdenvertaisuuden, liikkumisvapauden, saavutettavan tiedonsaannin ja osallistumisoikeudet myös kansalaisuutta koskevissa prosesseissa.

Vammaisfoorumi pitää välttämättömänä, että kansalaisuuskojärjestelmä rakennetaan saavutettavaksi ja esteettömäksi alusta lähtien. Tämä koskee digitaalista alustaa, koemateriaaleja, ilmoittautumismenettelyjä sekä itse koetilanteen järjestelyjä. Erityisjärjestelyjen tulee olla tosiasiallisesti saatavilla kaikille niitä tarvitseville henkilöille.

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että kansalaisuuslain 25 g §:ää vahvistetaan velvoittavammaksi. Nykyinen muotoilu, jonka mukaan henkilö "voi pyytää" erityisjärjestelyjä, ei riittävästi turvaa oikeutta yhdenvertaiseen osallistumiseen. Vammaisfoorumi esittää aiemman lausuntonsa mukaisesti, että muotoilu muutetaan muotoon "voi suorittaa", jolloin oikeus erityisjärjestelyihin tunnustetaan selkeämmin osana yhdenvertaisuuden toteuttamista.

Vammaisfoorumi korostaa, että erityisjärjestelyt voivat käytännössä tarkoittaa esimerkiksi:

- apuvälineiden käyttöä,
- oman tietokoneen tai muun laitteen käyttöä,
- lisääaikaa,
- esteetöntä ja rauhallista koetilaa,
- visuaalisten tehtävien korvaamista vaihtoehtoisilla toteutustavoilla,
- henkilökohtaisen avustajan käyttöä,
- yksilöllisiä kommunikointiin liittyviä ratkaisuja esimerkiksi kuurosokeille ja kuulonäkövammaisille henkilöille.

Vammaisfoorumi pitää ongelmallisena myös sitä, että esityksessä jää epäselväksi, millaista matkustamista kansalaisuuskokeen suorittamiseksi voidaan pitää kohtuullisena. Vammaisten henkilöiden mahdollisuudet matkustaa eivät usein ole samanlaiset kuin muilla henkilöillä. Esimerkiksi vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut eivät välttämättä mahdollista matkustamista toiselle paikkakunnalle kokeen suorittamista varten. Tämän vuoksi kokeen alueellinen saavutettavuus sekä mahdollisuus yksilöllisiin järjestelyihin on turvattava käytännössä, ei vain periaatteellisella tasolla.

Vammaisfoorumi nostaa lisäksi esiin, että hallituksen esityksessä ei riittävästi arvioida vaikutuksia henkilöihin, joilla on luku- ja kirjoitustaidon haasteita tai oppimisvaikeuksia. On tärkeää selvittää, millä perusteilla kokeesta voidaan poiketa tilanteissa, joissa henkilön toimintakykyyn liittyvät tekijät estävät kokeen suorittamisen tavanomaisella tavalla.

Vammaisfoorumi pitää välttämättömänä, että lain toimeenpanon vaikutuksia seurataan systemaattisesti myös vammaisten henkilöiden näkökulmasta. Seurannassa tulee arvioida erityisesti:

- ovatko vammaiset henkilöt tosiasiallisesti päässeet osallistumaan kokeeseen yhdenvertaisesti,
- miten erityisjärjestelyt ovat toteutuneet käytännössä,
- onko digitaalinen saavutettavuus toteutunut asianmukaisesti,
- sekä ovatko uudet vaatimukset johtaneet tosiasiallisiin esteisiin kansalaisuuden saamisessa.

Vammaisfoorumi katsoo, että kansalaisuuskoejärjestelmä ei saa muodostaa uutta rakenteellista estettä vammaisten henkilöiden osallisuudelle, oikeuksien toteutumiselle ja kansalaisuuden saamiselle Suomessa.

Vammaisfoorumi ry

Maija Aatelo
puheenjohtaja

Anni Kyröläinen
pääsihteeri
p. 045 217 4936
anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi